

IRDO

MOZAIK

Prve slovenske družbeno odgovorne novice, št. 6/VII

Junij 2014

HORUS 2014

Objavljen razpis

Slovenska nagrada za družbeno
odgovornost HORUS 2014

str. 4

Intervju

Timi Ećimović

Trajnostna sonaravna prihodnost,
2. del

str. 7

Zavod Jazon

Družbeno odgovorno
poslovanje

Delovanje po načelih eTRI

str. 11

Poletno branje

Hrana za dušo in telo

Pogovor z Marjo Božič

str. 17

2 del pogovora s prof. dr. Timijem Ećimovićem

Znanost, trajnostni razvoj in trajnostna sonaravna prihodnost Slovenk in Slovencev

V drugem delu razgovora prof. dr. Timi Ećimović (73) predstavi svojih 50 let raziskovalnega dela na področju osnov narave in trajnostnega sonaravnega razvoja človeštva ter Slovenk in Slovencev.

Filozofija trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva predstavlja iskanje znanja in spoznavanja narave in pomena vesolja oziroma življenja. Znanje je največji dosežek sedanje globalne svetovne skupnosti, civilizacije Homo sapiensa ali »človeškega projekta« v biosferi planeta Zemlja.

Delovanje sistema klimatskih sprememb v območju biosfere Zemlje vse močnejše spreminja pogoje življenja. Mislim, da je potrebno doseči dogovor med ljudmi, ki naj bi omogočili trajnostni razvoj in trajnostno sonaravno prihodnost človeštva v pogojih velikih sprememb, tako v globalni človeški skupnosti, kot v življenjskem okolju oziroma biosferi.

Družbena ureditev, naloge in odgovornosti v njej potrebujejo prenovu, ki naj bi omogočila prehod sedanjega človeštva v jutrišnje trajnostno sonaravno človeštvo tretjega tisočletja.

Družbena kriza na številnih področjih

Podajam sodoben znanstveni pristop ugotavljanja in možnega usmerjanja delovanja ter akcije za lajšanje krize družbe in narave. Tudi v letu 2014 ugotavljam, da se globalna človeška skupnost srečuje z družbeno krizo na področjih: energije, pitne vode, prehrane, kreditov, družbenih odnosov in medsebojnega spoštovanja. Za nameček je tu še kriza narave, natančneje, spreminjanje pogojev življenja v biosferi zaradi delovanja sistema klimatskih sprememb.

Spremembe biosfere zaradi delovanja sistema klimatskih sprememb lahko dolgoročno spremenijo geografijo, biologijo in življenjske pogoje od za človeštvo primernih, kot so bile v zadnjih 14.000 letih, do za človeštvo neprimernih pogojev.

Možnosti preživetja svetovne človeške skupnosti se lahko povečajo z uvajanjem družbene tehnologije »trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva« kot nadgradnje sedanjega trajnostnega razvoja. To bi omogočilo večjo harmonijo življenja ljudi z naravo, kar je predpogoj preživetja in dolgoročnega sodelovanja ljudi ter narave Zemlje.

S koncem leta 2008 se je pokazala realnost svetovne krize družbe globalne človeške skupnosti. K temu je pripomogla slaba administracija ZDA v razdobju 2000 –

2008. Kriza družbe ZDA in ostalih držav po svetu je dobila globalno razsežnost.

Premalo ljudi se zaveda zapletenosti sedanjega položaja človeške svetovne ali globalne skupnosti glede sedanjih in v prihodnje prisotnih kriznih vsebinah: krizi surovin, energije, pitne vode, hrane, kreditov, družbe, moralnosti, modrosti in spoštovanja med ljudmi se prišteva še kriza življenjskih pogojev v biosferi zaradi delovanja sistema klimatskih sprememb.

Trajnostna sonaravna prihodnost daje optimizem

Mislim, da trajnostna sonaravna prihodnost človeštva v smislu vsebinske družbene ali socialne tehnike kot nadgradnje trajnostnega razvoja daje možnosti in je lahko podlaga za optimizem.

Globalizacijska doba, v kateri se sedaj nahajamo, ima svoje zelo zapletene vsebine, ne glede na to, ali jih ljudje vidimo in poznamo. H kompleksnosti situacije dodaja svoj delež še predvidevanje novih zapletov, ki imajo lahko osnove v obeh delih, v človeškem okolju in biosferi ter sinergističnih učinkih.

Sistem klimatskih sprememb **omogoča, zagotavlja, vzdržuje in ohranja** pogoje za obstoj življenja in ima veliko večji pomen, kot je človeštvo mislilo do sedaj. Za svoj obstoj v biosferi se živa bitja prilagajajo pogojem, ki so posledica delovanja sistema klimatskih sprememb. Izumrtju številnih življenjskih oblik so botrovale spremembe kvalitete življenjskih pogojev, katerim se izumrle življenjske oblike niso mogle prilagoditi.

Razmišljati sistemsko

Sistemsko razmišljanje omogoča boljše spoznavanje zapletenih problemov, kot je to dano pristopom posameznih strokovnih specializiranih ved. Še posebej je to pomembno, kadar ugotavljamo procese v naravi - biosferi. Tako je mogoče opazovati delovanje narave Zemlje kot medsebojno odvisnost, medsebojno delovanje in sodelovanje vse energije, materije, informacij, svetlobe in drugih žarkov, delcev, sil in še nepoznanih vsebin narave. Vse to se dogaja v treh okoljih: kopenskem, vodnem in atmosferskem okolju - treh osnovnih okoljih narave planeta Zemlja.

Se nadaljuje...

Anita Hrast, direktorica Inštituta IRDO in dr. Timi Ećimović na mednarodni konferenci IRDO, marec 2014.

Beseda sistem ima veliko pomenov in vsebin. V tem razgovoru sistem ni mentalna slika dogodka ali procesa raziskave, pa tudi ne običajna metoda dela. Ravno tako ni družbeno-ekonomska, ali katera druga področna predstavitev, temveč je mreža, sestavljena iz pojmov, ki se nekako nahajajo v skupnem procesu. Sinergije, ki izhajajo iz njihovih vsebin, omogočajo nove celostne kvalitete sistema in njegovih novih vsebin. Torej, resnične kvalitete sistema bo lažje ugotoviti in posledično bo težave in dogodke lažje kontrolirati, če sistem vzamemo kar se da celovito in ne po posameznih delih. Temu pristopu rečemo sistemski in izhaja iz systemskega razmišljanja.

Evolucija Zemljine človeške skupnosti

Že več kot 202 tisoč let poteka evolucija Zemljine človeške skupnosti. V začetku so bile manjše skupnosti raztresene v najbolj primernih okoljih, ki so omogočala varnost, pitno vodo in hrano, ter kasneje zatočišče s prostorom za vzdrževanje ognja. Človeštvo je napredovalo od rodovne, nomadske, lovske skupnosti do antike in velikih civilizacij, grško rimskega obdobja, srednjega veka, predindustrijske, industrijske in poindustrijske dobe, informativne družbe in današnje globalne človeške skupnosti oziroma globalnega obdobja.

Narava planeta Zemlja se ohranja in vzdržuje že več kot 4.6 milijard let s številnimi vzponi in padci glede na potrebno kvaliteto življenjskih pogojev narave in ljudi. Še pred antično dobo so ljudje začeli ustvarjati svoj eko sistem. Tako so nastale številne mestne civilizacije, ki

so se razvijale, cvetele in na koncu propadle. Vzemimo primer Babilona.

Babilonci so lepo živeli samo toliko časa, dokler so imeli primerne okoljske pogoje. Kmalu po tem, ko so se okoljski pogoji poslabšali, padla je rodovitnost kmetijskih površin in posledično je prihajalo do pomankanja hrane ter lakote, Babilon postane zgodovina. Ta zgodba se ponavlja in ponavlja, samo z drugimi udeleženci: Velikonočni otoki, stari Grki, Rimljani, pa vse do današnjega časa.

Koncem 20. stoletja se je kvaliteta okolja začela močnejše spreminjati in s prehodom v tretje tisočletje našega časa se stvari slabšajo. Mislim, da je to ista zgodba, samo tokrat z globalno človeško skupnostjo.

Naravni sistem planeta Zemlja uporablja vse svoje systemske kvalitete in kvantitete ter prednosti sodelovanja s sončnim sistemom za potrebe svojega obstoja in zagotavljanja življenjskih pogojev za naravo in človeštvo ter dela v smislu medsebojne odvisnosti, medsebojnega delovanja in sodelovanja celotne energije, materije, informacij, svetlobe in drugih žarkov, delcev in še nepoznanih vsebin narave, ki jih ima na razpolago.

Prilagodimo se naravi

Mislim, da ne smemo pozabiti, da nam ob vsej svoji tehnologiji, znanju in izkušnjah ni dano, da bi spremenili življenjske pogoje celotnega sistema Zemlje, temveč se jim še vedno moramo, tako kot druga živa bitja, primerno prilagoditi. Zato mislim, da je pomembno, da raziščemo nam še nepoznane dele narave Zemlje in delovanja zemeljskega sistema, ki je v neprestanem delovanju 24 ur na dan in to že več kot 4.6 milijarde let. Šele takrat bomo dosegli možnost pravilnega odnosa človeške skupnosti (vseh nas) do narave planeta Zemlja, kar je eden od predpogojev obstoja vseh nas. Biosfera planeta Zemlja ni naše igrišče in še manj naša lastnina. Ravno obratno, človeška skupnost je samo ena od civilizacij v naravi Zemlje. Poleg tega ima človeška skupnost življenjski prostor na kopenskem okoljskem sistemu, ki je najmanjši od treh – kopno, voda in zrak.

Zadnjih 200 let po industrijski dobi do globalizacijskega časa se sožitje naše civilizacije in narave planeta zemlja ne odvijata v sodelovanju, ampak si močno nasprotujeta. Še posebej, če pomislimo, kaj vse odlagamo v naše okolje.

Zakaj onesnažujemo?

Od začetka 20. stoletja pa do danes smo v naše okolje odložili velike količine radioaktivnih snovi, neznane (več kot 500.000 različnih velikosti kosov) količine odpadov po planetarnih raziskavah in aktivnostih človeštva v zemeljski orbiti, za katere niti ne vemo, kako bi jih uredili oziroma pospravili, nešteto novih sintetičnih

Se nadaljuje...

kemijskih spojin, številne nove genetske strukture tako rastlinskega, kakor tudi živalskega sveta.

Z več kot milijardo eksplozivnih motorjev dan za dnem črpamo strup v lastni zrak, ki nam zagotavlja obstoj (če koncentracija kisika pade pod 8 % bo večina živih bitij sedanjega časa nehala obstajati). Globalno segrevanje, uničevanje ozonskega zaščitnega plašča, da ne omenjamo energetike, plastike, smeti, onesnaženja pitnih vodnih virov itd. so poledica človekove dejavnosti.

S povečanjem števila ljudi, ki je zadnja desetletja eksplozivno, se povečuje količina in vpliv izpustov ter odpadkov globalne človeške skupnosti v biosfero. Mislim, da negativno delovanje odpada celotne civilizacije postaja čedalje bolj obremenilno za biosfero Zemlje.

Poleg tega nihče točno ne ve, katere vse sisteme v naravi smo prizadeli in kako bodo isti v novonastalih pogojih delovali. Če govorimo o kvaliteti vode, hrane in zraka pa mislim, da se slabša tako količinsko, kot tudi po vsebini.

Spremenjeni pogoji življenja

Sedanje stanje biosfere planeta Zemlja, življenjskih pogojev, dnevnega dogajanja in življenja ljudi globalne človeške skupnosti ter ostalih živih bitij nakazuje na znake stresa. Ta pa je posledica naporov na prilagajanja na nove in spreminjajoče se življenjske pogoje v biosferi Zemlje. Pri tem se moramo zavedati, da so spremembe posledica delovanja sistema klimatskih sprememb.

Po šestdesetih letih 20. stoletja postajajo spremenjeni pogoji življenja v biosferi Zemlje bolj izraziti, kot če bi bile to samo ciklične spremembe v sončnem in zemeljskem sistemu. Večinoma so to spremembe v vremenskih vzorcih. Najbolj pomembna je sprememba v ozonskem zaščitnem plašču, ki pod vplivom delovanja prostih klorovih ionov prihaja v stanje zmanjševanja zaščitnega delovanja. To je posledica sproščanja klorovih ionov iz klor-fluoro-vodikov (CFC-ji), inoviranih in komercialno uporabljenih v naši družbi s samo enim osnovnim ciljem POVEČATI PRIDELAVO DENARJA ZA LASTNIKE KAPITALA. Torej CFC-je smo ljudje izdelali in jih z uporabo sprostili v biosfero ter si tako začeli rezati vejo, na kateri sedimo.

Klimatske spremembe v tretjem tisočletju

S prihodom tretjega tisočletja klimatske spremembe postajajo pomembnejše. Svet politike in znanosti se začeni deliti na dve vidni frakciji:

- prvi zagovarjajo teorijo odgovornosti ljudi za te spremembe in imajo najmočnejše zagovornike med Mednarodnim panelom za klimatske spremembe, Združenimi narodi in nacionalnimi političnimi elitami razvitih ter manj razvitih dežel sveta. Tako so si

nadeli pomen uradne verzije klimatskih sprememb, ki jo s pridom uporabljajo za dodatno zbiranje denarja, s katerim pokrivajo samo svoje potrebe. Plačniki pa so seveda vsi ljudje.

- med drugimi, ki zagovarjajo vzroke klimatskih sprememb kot naravne pojave cikličnega izvora zaradi delovanja sonca in zemlje, se nahajajo znana imena znanosti in družbe. To je veliko manjša skupina znanstvenikov in modrecev.

Obe skupini osredotočata moči na ugotavljanje stanja in medsebojno kritiko. Pozitivnih rezultatov NI. Edini uspeh so priprava, podpis in uresničevanje Montrealskih protokolov, ki so ustavili, zmanjšali ali pomagali, da se zmanjša proizvodnja in uporaba CFC-jev. Če človeštvo ne bi zavrlo uporabe CFC-jev, bi imeli veliko slabše življenjske pogoje od sedanjih.

Kot zagovornik iskanja rešitev in ne samo kritiziranja mislim, da sem z raziskavami na področju izhodišč narave: **okoljska teorija narave, informacijska teorija narave, in osnove sistema klimatskih sprememb**, ter raziskavami na področju družbenih znanosti: **trajnostnega razvoja, in trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva**, (vse predstavljeno v strokovnih knjigah, revijah, mednarodnih srečanjih in številnih predavanjih) omogočal razumevanje ljudi in možnosti za boljše jutri človeštva.

V mojih raziskavah ima filozofija pomen iskanja znanja in razumevanja narave, vesolja in življenja. Menim, da je okoljska teorija narave začetek iskanja osnov narave, ki se začne z okoljem v smislu »osnovnega okolja narave«. *Tako je vesolje ali kozmos izhodišče obstoja narave oziroma osnovno okolje narave.*

Posebej sem predstavil te raziskave v knjigi **Principi narave – narava in globalna skupnost Homo sapiensa**, ki je v angleščini in je bila podlaga za mojo četrto nominacijo za Nobelovo nagrado 2012.

Oblike življenjskih skupnosti ali kako živimo?

Zanimivo je, če pogledamo lokalne ali krajevne skupnosti, ki so ena od osnovnih oblik življenja ljudi, predstavljajo nešteto oblik individualnih življenjskih vsebin in načinov življenja posameznikov ter družin.

Večina vsebin izhaja iz porekla ljudi, ki živijo v krajevni skupnosti. Ostala določila so značilnosti narave in okolja, znotraj katerih se nahaja krajevna skupnost. Tem sledijo geografske, biološke, fizične, kemijske in zgodovinske vsebine, značilne za krajevno skupnost. Skupne vsebine in družba so določene z dogodki, ki si sledijo dan za dnem, in življenja ljudi v krajevni skupnosti. Vsi mi živimo v krajevni skupnosti, vendar zelo malo razumemo individualnost te.

Nepregledna množica krajevnih skupnosti na Zemlji predstavlja nešteto množico individualnih oblik skupnega življenja ljudi. Poleg družine v ožjem in širšem

Se nadaljuje...

pomenu je krajevna skupnost še edina značilnost sedanjega življenja ljudi v biosferi planeta Zemlja.

Kako naprej?

Narava, poreklo Sonca in Zemlje, življenja na Zemlji ter nas samih LJUDI predstavlja delček skupne celote, ki jo imenujemo NARAVA. Mislim, da ni mogoče odgovoriti na vsa vprašanja o naravi. Toda ravno tako mislim, da na nekatera vprašanja moramo poiskati odgovore za dobrobit filozofije in razumevanja življenja ter celotnega okolja, v katerem se nahajamo. Sedanja znanost potrebuje evolutivni razvoj, da bi imela možnost odgovoriti na številna vprašanja o naravi. Zaradi tega sem v to predstavitev mojih raziskav vključil teorijo okolja narave, informacijsko teorijo narave in sistem klimatskih sprememb. Postali naj bi del osnov za napredek filozofije, življenja, in znanosti v prihodnje. Moj končni cilj je trajnostna sonaravna prihodnost naših zanamcev.

Sedanje zmožnosti ljudi, filozofije in znanja ne omogočajo enostavnega razumevanja razsežnosti osnovnega okolja narave vesolja ali kozmosa. Sedanje znanstvene metode in tehnike ne omogočajo ugotavljanja razsežnosti vesolja. Imamo pa znanje in tehniko, ki nam omogoča formalno in ne vsebinsko definiranje soseščine Zemlje, Sonca, naše galaksije in vesoljske soseščine. Naše zmožljivosti so limitirane s tehniko in metodami raziskav. Za razumevanje dimenzionalnosti vesolja in narave imamo tudi limitirane možnosti sedanjega znanstvenega jezika matematike, ki naj bi doživel prenovu, potrebno za raziskave v prihodnosti. Zelo uspešno smo do sedaj spoznali veliki pok, črne luknje, vidno in nevidno materijo, delce, teorije strun in druge briljantne dosežke vrhunskih raziskovalcev, vendar nam ni bilo dano narediti prave definicije osnovnega okolja narave – vesolja ali kozmosa.

Trajnostna prihodnost—harmonija z Zemljo

S postavitvijo »trajnostnega nadaljevanja« ali »kontinuum« v osrčje znanja o naravi se odpirajo nove možnosti za spoznavanje filozofije in resnice.

Življenje in obstoj moderne človeške družbe je soodvisen od življenjskih pogojev, ki jih omogoča narava planeta Zemlja in njen integralni del sistem klimatskih sprememb.

Narava, vesolje, kozmos, naša galaksija, sončni sistem, naš planet Zemlja, biosfera, klima in sistem klimatskih sprememb niso enostavni sistemi (mentalne predstave, vsebine ali procesi), ampak so zelo zapleteni.

Vse moje raziskave in znanje ter raziskave skupaj s sodelavci nakazujejo, da je harmonija človeške skupnosti z biosfero Zemlje edini način, za obstoj človeštva na Zemlji. To je moja vizija trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva. Za prihodnost potrebujemo skupno delo vseh ljudi človeške skupnosti, ker vem, da z nobeno količino denarja ni mogoče kupiti prihodnosti. Naše osnovno sredstvo ni denar, ampak delo nas samih.

Mislim, da sedaj potrebujemo »novi pristop«, ki naj bi omogočil urejanje odnosov človeške skupnosti, uvajanje sistema novih vrednosti, moralnosti, modrosti in vsebin ter mehanizmov, ki naj bi omogočili prehod svetovne človeške skupnosti v trajnostno sonaravno svetovno družbo prihodnosti.

Priporočam, da se koncept, družbena tehnologija, vizija trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva uvaja kot harmonija človeštva z biosfero Zemlje. Na tej poti naj bi premagali sedanjo izgubljeno povezavo med mestnim prebivalstvom in biosfero zemlje.

Trajnostna sonaravna prihodnost lokalnih skupnosti vodi v trajnostno sonaravno prihodnost človeštva in to priporočam kot možnost preživetja človeštva v biosferi Zemlje.

Evolucija od »trajnostnega razvoja« v »trajnostno sonaravno prihodnost« človeštva naj bi bil proces, pri katerem bi sodelovalo celotno prebivalstvo človeške skupnosti. Prilaganje prihajajočim življenjskim pogojem v biosferi bi sledilo. Prehod v trajnostno sonaravno človeštvo prihodnosti je najbolj zapleten cilj, ki si ga lahko zada človeštvo, vendar le v soglasju vseh ljudi svetovne skupnosti.

Mislim, da je prav, da tukaj ponovno navedem kratko definicijo trajnostne sonaravne prihodnosti človeštva, ki naj bi bila harmonija in soglasno sožitje sistema svetovne človeške skupnosti in sistema biosfere planeta Zemlja.

Priporočila za naprej

Mislim, da je prav, da tu navedem moja priporočila za boljše jutri človeštva:

- en planet ena vlada je prvo priporočilo. To pomeni od Ustave federacije planeta Zemlja, parlamenta in vlade, ki jo je potrebno predhodno ratificirati in, ki bi z moralnostjo ter modrostjo urejala in vodila človeško skupnost,
- drugo priporočilo je novi pristop k urejanju družbenih odnosov ljudi, ki naj bi upošteval vse dosedanje izkušnje o sožitju ljudi in širše biosfere Zemlje. Med cilji so ustavitev eksplozivne rasti števila ljudi v svetovni skupnosti, upoštevanje potrebnih etičnih oziroma moralnih osnov, spoštovanja med ljudmi, upoštevanje skupnih zakonov, šolstva in vzgoje, ter z modrim vladanjem omogočiti našim zanamcem trajnostno sonaravno prihodnost v biosferi planeta Zemlja.
- in tretje priporočam preusmeritev znanstvenoraziskovalnega dela od inovacij na področju sredstev za množično uničevanje ljudi in orožja, ozko naravnanih marketinških, komercialnih, denarno usmerjenih tehnologij proizvodnje energije, hrane, pitne vode, tehničnih in drugih vsebin v smeri razvoja poznavanja osnovnega okolja – vesolja, narave in nujno potrebnih vsebin za ostvaritev ciljev prehoda svetovne družbe v trajnostno sonaravno družbo prihodnosti.

Zahvaljujem se IRDO inštitutu in Mozaik reviji za ta razgovor in vsem bralcem želim mir, spoštovanje, moralnost, modrost in trajnostno sonaravno prihodnost.